אוצר מדרשים — ברייתא דמעשה בראשית

ברייתא דמעשה בראשית

[רב פעלים, תקונים ומלואים צד 47]

כל העולם ת"ק על ת"ק [שנה] וים הגדול חוזר לעולם סמוך אל יסוד עולם, ואותה כיפה וים הגדול וכל העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנא' וצדיק יסוד עולם, ואותו עמוד וכל העולם כלו עומד על סנפיר אחד של לויתן, ולויתן שוכן בתוך מים התחתונים כדג קטן בתוך הים, והמים התחתונים על מי בראשית כמעין קטן על שפת הים ונקרא שמם מים בוכים. בשעה שחצה [הקב"ה] המים ולקח מים העליונים בכו התחתונים בכי גדול שלא זכו לעלות כי רצו לעלות ודחפן הקב"ה, והמים הבוכים תלוים ועומדים למעלה מן הארץ התחתונה, והארץ רקע על מים הזידונים כדכתיב רוקע הארץ על המים, ומים על עמודי חשמל, ועמודי חשמל על אוצרות שלג ואוצרות שלג על הרי ברד, והרי ברד על תהום, למה הם דומים לשלשה ראשי תור שנאמר תהום אל תהום קורא, ותהום עומד על תהו, ותהו הוא קו ירוק שממנו יצא חושך, ותהו על בהו, ודומה לאבנים [מפולמות] שמשם יצאו מים, ובהו עומד על הים, וים על המים, ומים על ההרים, והרים על רוח, ורוח תלוי בשערה וקשור בגופו של ארץ התחתונה, ומלאך הממונה עליו ארציצא"ו שמו, ונקראת ארץ שרצתה לעשות דבר מלך שלטון. למעלה מן הארץ התחתונה תהום, על תהום תהו, על תהו בהו, על בהו ים, על ים מים, על מים ארץ וארץ התחתונה תלויה בשערה וקשורה בכיפה של אדמה, ועל אדמה גדולתו וגבורתו והדרו וכחו ותפארתו ותקפו של יוצר בראשית, שנאמר אל תיראי אדמה גילי ושמחי כי הגדיל לעשות. למה נקרא שמה אדמה שממנה נברא אדם, ומלאך הממונה על האדמה אדמא"ל שמו. למעלה מן האדמה תהום, על תהום תהו, על תהו בהו, על בהו ים, על ים מים, על מים חרבה. אדמה תלויה בשערה וקשור בכיפה של חרבה, ומלאך הממונה על חרבה חרב"ה שמו, ולמה נקרא שמה חרבה ששואבת ומחרבת כל מימות שבעולם, שנאמר וירא והנה חרבו פני האדמה, חרבה על יאורים שנאמר ונתתי יאורים חרבה (יחזקאל ל':י"ב). למעלה מחרבה תהום, על תהום תהו, על תהו בהו, על בהו ים, על ים מים, על מים יבשה, וחרבה תלויה בשערה וקשורה בכיפה של יבשה, ומלאך הממונה על היבשה יבשא"ל שמו, ולמה נקרא שמו יבשה, שמיבש כל מימות שבעולם, שנאמר ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים וגו' (שמות י"ד:כ"ט). ובו יבשה ימים ונהרות וכל מקוה מים שנאמר אשר לו הים והוא עשהו ויבשת וגו' (תהילים צ"ה:ה'). למעלה מן היבשה תהום, על תהום תהו, על תהו בהו, על בהו ים, על ים מים, על מים ארקא. יבשה תלויה בשערה וקשורה בכיפת ארקא, ומלאך הממונה על ארקא ארקא"ל שמו, ולמה נקרא שמה ארקא שבה נבראת גיהנם והרשעים נדונים בה באש, שנאמר כדנא תאמרון להום אלהיא די שמיא וארקא (ירמיה י' י"א). ועל ארקא שאול ואבדון ובאר שחת וטיט היון ושערי מות ושערי צלמות וגיהנם, ובהם רשעים נדונים וארבעים מלאכי חבלה ממונים עליהם, ועובי החשך שבהם כחומה שנאמר ורשעים בחשך ידמו (ש"א ב',ט'). והשאול חציה אש וחציה ברד, והם אינם כלים שנאמר וצורם לבלות שאול (תהילים מ"ט:ט"ו). ונשמתן לא כלה שנאמר ותולעתם לא תמות (ישעיהו ס"ו:כ"ד). וכמה נהרי אש ושבעה מדורין גדולים בגיהנם, וכל מדור שבעה נהרי אש ושבעה נהרות של ברד. אש וברד העליונים אחד על ששים כאש שלנו, וכל מדור אחד על ששים של חבירו, וכל מדור שבעת אלפים חורים, וכל חור שבעת אלפים סדקים, וכל סדק ז' אלפים עקרבים וכל עקרב ז' אלפים חוליות, ובכל חוליא שבעת אלפים כדי מרה, ובו ז' נהרות של סם המות צורבת באש, כשאדם נוגע בם נבקע, ומלאכי חבלה מחיין אותו ודנין אותו כל רגע, וחצי שנה באש וחצי שנה בברד ושלג, והצנה קשה מן האש, וזה חלק אדם רשע.

למעלת מן ארקא תהום, על תהום וכו' וארקא תלוי בשערה וקשור בכיפת תבל, ומלאך הממונה על תבל תב"ל שמו, ולמה נקרא שמה תבל, לפי שמתבלין אותה במעשיהם הטובים. ועל תבל הרים וגבעות וכל יושביה שנאמר עשה עש כסיל וכימה (איוב ט':ט') שבהם מנהיג ומעמיד כל אחד ואחד בעתו, בהם משנה עתים ומחליף את הזמנים. (פה הוסיף המעתיק מאמר מברייתא דשמואל הקטן – ע"ע). והעולם הזה עשוי ומחולק לשלשה חלקים, שליש מים שליש מדבר שליש יישוב, והארץ ממקום זריחת תקופת טבת שהיא מערבית דרומית עד לרקיע זה והגבול עגול הוא סביב כנגד שפת אוקיינוס מכל צד, והוא גבוה מסביב סביב מקצה מזרחית דרומית עד מערבית דרומית, וזה הרקיע הגבוה פתוח חלונות חלונות במזרח וחלונות חלונות במערב, ממקום זריחת תקופת תשרי שהוא מזרחית דרומית של תקופת טבת ועד המזרחית התיכוני, והאמצעי של

תקופת תמוז, ובאמצע בתוך בין צ"א חלונות שבקרן דרומי לבין צ"א שבקרן צפוני, יש חלון אחד באמצע ושמו חלון נוגה, ובצד חלון זה מצד צפוני שלו יש חלון ושמו תעלומה, ובו אור יוצא שנאמר ותעלומה יוציא אור (איוב כ"ח:י"א). והחלון שבקרן מזרחית דרומית של תקופת טבת שמו בלגה, והחלון שבקרן צפוני של תקופת תמוז שמו נעמן, ומתחיל השמש לזרוח מחלון נעמן והולך סובב סובב וחוזר לאחוריו ויורד מצפון לדרום חלון אחר. כל אלו חלונות, ולכשתכלה צ' חלונות יש חלק אחד ושמו חדר שבו רוח סופה. תקופת תשרי מתחיל השמש לזרוח מחלון נוגה והולך וסובב לקרן מזרחית דרומית חלון אחר חלון עד שהיא מגיע לחלון בלגה. ותקופת טבת מתחיל מחלון בלגה והולך וסובב לאחוריו ועולה מדרום לצפון עד שמגיע לחלון תעלומה, בתקופת ניסן נהפך הצד של חמה שהוא חם ולח להיותו למטה לארץ. ויהיה העת חם ולח שלשה חדשים, בתקופת תמוז נהפך צד החמה שהוא חם ויבש להיותו למטה לצד הארץ ויהיה העת עד ג' חדשים חם ויבש. בתקופת תשרי נהפך צד החמה שהוא קר ולח עד ג' חדשים. בתקופת טבת נהפך צד החמה שהוא קר ויבש עד ג' חדשים, ואם לא היתה החמה מסובבת לארבע מסיבות לא היה העולם יכול לעמוד. ושבעה הם מעדנות כימה וחמשה מושכות כסיל והם י"ב סובבי גלגל, שבעה מקושרים לישוב לצד דרום, וחמשה מפותחים מחוץ לישוב לצד צפון, זורחת ז' מצפון לצד הימין וה' לשמאלו, וכנגדן נאספות ביום ובלילה, תאומים סוף הז' ועקרב סוף הה'. מן תאומים לקשת כבין עקרב לסרטן, בין עקרב לסרטן כבין עגלה לעקרב, עגלה לצפון ועקרב לדרום. זורחת עגול כלפי דרום ושוקעת עגול כלפי צפון, ובצפון עגלה חוזרת ומשרתת את התלי, והתלי למזלות והמזלות לגלגל. בתקופת תשרי וטבת השמש סובב בקרן דרומית במימי אוקיינוס בין קצות השמים לקצות הארץ ושוקע בלילה והולך דרך גדולה מאד עד שמגיע לחלון שבמזרח, ובתקופות ניסן ותמוז סובב בקרן צפונית במימי אוקיינוס בין קצות דרום וסובב אל צפון, הולך אל דרום בתקופות תשרי וטבת וסובב אל צפון בתקופות ניסן ותמוז, ששה חדשים בקרן דרומית וששה חדשים בקרן צפונית, ועל סביבותיו בחלונות שבמזרח שב הרוח.

השמש שלש אותיות מהשם כתובים על לבו והמלאכים מנהיגים אותו, אלו שמנהיגים ביום אינן מנהיגים בלילה, והשמש עולה במרכבה ורוכב ומעוטר כחתן שנאמר כחתן יכהן פאר (ישעיהו ס"א:י'), כחתן יוצא מחופתו (תהילים י"ט:ו'). בימות הקיץ קרנותיו ופניו של אש מביטות לארץ, קרנותיו ופניו של ברד מביטות למעלה, אילולי הברד שהוא מכסה אותו היה העולם נשרף שנאמר ואין נסתר מחמתו (שם), ובחורף הופך את פניו של מעלה למטה, אילולי האש שמחמם פניו של ברד לא היה העולם יכול לעמוד מפני הקור שנאמר לפני קרתו מי יעמוד (שם קמ"ז). ולשמש אהל נאה ושס"ה (סימן לדבר השמות שמש' חרס' חמה') חלונות בו כמנין ימות החמה ובכל יום חמה ולבנה מכסות עיניהם מאורה של מעלה ומשליכין בו (בשמש) חצים, וכשיוצא הוא גבור ונעשה חלש מעונותיהם של הבריות, וניתן בנרתק, ובריכה של מים שעל גבי הרקיע עוברת תחתיו ומתיש חמימותו במים, אעפ"כ אין נסתר מחמתו. וי"ג תבות כתובים על לבו (רשום פה בהערה: לכן מבראשית עד ויכולו י"ג פעמים אור), וה' מלאכים מנהיגים אותו ביום וה' מלאכים מנהיגים אותו בלילה. בבקר בבקר השמש טובל בנהר רגיון ומוסיף לו אורה ומאיר עד נכון היום, ובא השמש ברקיע וטובל עצמו מריח בשר ודם שקבל, וגלגיא"ל הממונה על גלגל חמה ועמו צ"ו אלפים מלאכים רבים ונכבדים שמריצים גלגל חמה ברקיע שס"ה אלפים פרסאות בכל יום ויום, ומאיר השמש במקום הטינופת ואין מזיק לו, והיא נובלת מאור של מעלה ואין עין יכולה לראותה כדכתיב כי לא יראני האדם וחי (שמות ל"ג:כ'), ואופניאל השר הממונה על גלגל הלבנה ועמו פ"ח אלפים מלאכים שהם מריצים גלגל הלבנה שכ"ד אלפים פרסאות בכל לילה. מדור הלבנה בין ענן וערפל, ועשוין כמו ב' קערות כסויות כפוין זו את זו, והוא ביניהן. וכשהוא מולד הלבנה אלו ב' עננים הופכים את פניהם ברוח מערבית והוא יוצא מבין שניהם כמין שופר, לילה הראשון מדה אחת, לילה שני מדה שנית, עד חציו של חדש עד שיגלה כולו. אלו ב' עננים הופכין פניהם ברוח מזרחית. פנת לבנה שיצאה מתחלה מתחלת ליכנס, ומכסת בין שניהם, בלילה ראשון מדה אחת, בשני מדה שנית עד סוף החדש עד שיתכסה כלו. מנין שהוא כמו עננים שנאמר בשומי ענן לבושו וגו' (איוב ל"ח:ט'). מנין שהוא מתכסה כלו שנאמר תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו (תהלים פ"א). שעה אחת מיומו של הקב"ה באים חמה ולבנה שוים לתחלת ליל ד' שעת שבתי בשעה שנבראו (בתקופת החמה), אז שלהבת לבנה מגעת לחמה ביום וארבעים מעלות עוברות לתוכו ומכהה את אורו. ר' נהוראי אומר גזירת מלך היא כשישראל חוטאים ואין מעברין השנה כראוי אז שלהבת חמה מגעת ללבנה בלילה, מ' מעלות עוברת בתוכה ומכהה אורה (לקוי לבנה), וכשישראל עושין רצונו ומעברין השנה כראוי הקב"ה מכלה את שלהבת החמה ומשלח רוגזו על אומות העולם שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו (ירמיהו י':ב') (כלומר שהם למעלה מן המזלות, עי' סוכה כ"ט:).